

TIRGOVIȘTE ÎN DESFĂȘURAREA EVENIMENTELOR DE LA 1821

MIRCEA T. GEORGESCU

Socotită încă la finele secolului al XVIII-lea între orașele principale ale țării, așa cum apare în „Principes de geographic”, Paris 1784², Tîrgoviștea înregistrează totuși prin mutarea definitivă a capitalei la București, după drama lui Brîncoveanu, o spectaculară decădere economică și politică.

Regresul orașului e dovedit și de uimitoarea scădere a populației, de la peste 50.000 locuitori cît număra pe vremea lui Matei Basarab la numai 2—3 mii la începutul secolului al XIX-lea³.

Legîndu-și numele de aproape toate marile momente ale dezvoltării istorice și culturale a Țării Românești, parte din ele înscriindu-se în fondul valorilor naționale, Tîrgoviștea va fi trezită din părăsirea la care o condamnaseră domniile fanariote, în ajunul puternicei mișcări populare conduse de Tudor Vladimirescu.

Prologul acesteia, ca și tragicul sfîrșit al croului, ba chiar al acțiunii în sine, nu pot fi desprinse de evenimentele petrecute aici.

Majoritatea istoricilor recunosc că „Revoluția” de la 1821 a fost precedată de o creștere a spiritului combativ al maselor, concretizată într-o serie de mișcări izolate, cele mai violente fiind cele ale dîmbovițenilor și în special ale tîrgoviștenilor.

Supuși unor inumane silnicii de către biv vel logofătul Barbu Belu, crunt spoliator, rămas în amintirea localnicilor cu urita faimă „Belu belește”, moșnenii din Bezdead și Țița, după mai multe plîngerii

---

¹ Comunicarea a fost susținută la Sesiunea științifică pe țară organizată de Societatea de științe istorice din R. S. România la Turnu Severin în zilele de 4—5 aprilie 1971.

² Revue historique du sud-est Européen, XVIII, 1941, p. 306.

³ Al. A. Popescu-Runcu, *Catagrafia jud. Dimbovița la anul 1810*, p. 10; Ion Codru Drăgușanu în „*Pelegrinul transilvan*”, ESPLA, p. 55, face sugestiva remarcă: „Pe cînd în toată România nu e o palmă de pămînt fără proprietar, în Tîrgoviște sînt sute de case, date cu curți și grădini, în posesia cucuvelor”; William Wilkinson, *Starea principatelor române la începutul veacului trecut*, în „Buletinul Societății regale de geografie”, vol. LV, 1936, p. 207—208: „Tîrgoviștea a fost cu încetul părăsită de restul locuitorilor săi, iar azi nu este decît un sat. În el sînt mai multe ruine din clădirile vechi, printre care palatul voievodal”.

făcute noaptea pe furiș lui Iancu Văcărescu, ispravnicul județului, „s-au ridicat în februarie 1819 și au venit la București, jeluindu-se la stăpînire și cerind dreptate pătimirilor ce au cercat și îndestulare la păgubirile lor și asupririle ce li s-au făcut“⁴.

Mai puternică a fost acțiunea ȧrgoviștenilor față de încercarea lui Alexandru Șutu de a le răpi moșia, pentru a-și înzestra pe una din fiice, Catinca, ce trebuia să se mărite cu Manolache Băleanu⁵.

„Curajoși și nespuși“⁶, ȧrgoviștenii, hotărîți să-și apere moșia, au alungat pe slujbașii domnești, ce veniseră să le comunice hotărîrea Divanului, trimițînd apoi la București o impresionantă delegație de 300 de reprezentanți pentru a protesta contra ilegalității. Încercarea domnului de a opri intrarea acestora în București prin mitropolit și mai mulți boieri, a eșuat. Strigînd furioși și îmbrîncind pe slujitorii curții, masa răzvrătiților, a ajuns pînă la palatul domnului, care, deși tremura de frică, privind scena de la una din ferestre, a intervenit cu forța, pedepsind cu închisoarea pe cei mai îndărătnici „ca pe niște nesupuși și zurbagii“⁷.

După moartea domnului, o nouă delegație și mai numeroasă s-a pornit spre capitală, cerind văduvei răposatului voievod să repare nedreptatea săvirșită de soțul ei. Aceasta a trimis Divanului toate hîrțile cerute de ȧrgovișteni, iar Divanul, interesat să evite noi tulburări, acum cînd Tudor cu pandurii lui se îndreptau spre capitală, a dat hotărîrea prin care se restituia ȧrgoviștei moșia „cum a fost mai înainte“, arzîndu-se în fața delegaților hrisovul domnesc, contestat de ei cu înverșunare⁸.

Dirzenia cu care ȧrgoviștenii și-au apărât drepturile, amploarea acțiunii ce a trecut de limitele orașului, împletirea în final a revoltei lor cu începuturile mișcării conduse de Tudor au determinat pe unii istorici să afirme că aceasta din urmă ar fi început de aici⁹. Chiar dacă înregistrăm cu rezerve afirmația, recunoaștem că îndrăzneța ridicare a ȧrgoviștenilor, nefîndurători contra oricărui formă de asuprire socială sau națională, oglindea starea de spirit a vremii, justificînd furtuna ce a urmat.

⁴ Emil Virtosu, *Corespondența literară dintre Nicolae și Iancu Văcărescu 1814—1817*, Buc. 1939, p. 52 ; Gh. Georgescu Buzău, *N. Bălcescu*, E.L.P., 1956, p. 122.

⁵ Ion Ghica, *Scrisori*, ESPLA, p. 124.

⁶ Radu Gioglovan, *Două procese pentru apărarea moșiei orașului ȧrgoviște în secolul XIX*, în „Studii și articole de istorie“, II, 1957.

⁷ V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, vol. XII, p. 481—482.

⁸ Radu Gioglovan, *op. cit.*, p. 464.

⁹ Samoïlov, *Răscoala de la 1821 din ȧara Românească*, în „Analele româno-sovietice“, nr. 2/1956, p. 102. Afirmația se sprijină pe însemnările lui Ignatie Iacovenco, funcționar la Consulatul rus din București, contemporan al evenimentelor.

Narînd evenimentele evocate mai sus, C. D. Aricescu concluziona că „*Revoluția era în aer și nimic n-o mai putea opri de a nu izbucni*“¹⁰.

De altfel, Tudor însuși avea în fosta capitală oameni gata să-l urmeze. Abia ajuns în București, recomanda Divanului numirea paharnicului Drugănescu ca ispravnic de Tîrgoviște, acesta făgăduind „*a strînge pînă la 1000 oameni vrednici și înarmați*“¹¹. Cerea mai apoi marelui vistier să ușureze claca pentru locuitorii satelor din plaiul Dîmboviții, precum și dările țiganilor domnești și a masalagiilor (făclierilor), specificînd că are nevoie de o bute de păcură „*pentru unsul roatelor tunurilor, a căruțelor și pentru a avea aici să aprindem masale la vreme*“¹².

Fixarea de către Alexandru Ipsilanti a cartierului general la Tîrgoviște a întrerupt dezvoltarea legăturilor conducătorului pandurilor cu orașul nostru. Alegerea Tîrgoviștei ca reședință a popasului său în Țara Românească a fost făcută de Ipsilanti încă înainte de a trece Milcovul, în momentul în care i se comunica dezavuarea mișcării sale de către țar.

Comunicîndu-i lui Tudor condițiile în care ar fi dispus să renunțe la acțiune, îl anunța că pînă la primirea răspunsului „*va sta fortificat într-un oraș din părțile muntoase ale Țării Românești*“¹³. Numai intervenția energică a lui Duca¹⁴ l-a hotărît să meargă mai întîi la București. La 1 aprilie, ridicînd tabăra, a pornit prin Cornățel la Tîrgoviște, unde a ajuns peste două zile.

Pentru ocrotirea taberei generale¹⁵ „generalismul“, cum se intitula de acum Ipsilanti, a căutat să-i asigure flancurile, lăsîndu-l pe Duca la Ploiești cu cca. 800 oameni, pe Orfanos la Mărgineni, în timp ce căminarul Sava rămînea în București. Pentru o și mai mare siguranță, prințul Cantacuzino staționa într-un cătun la nord de Tîrgoviște, iar Colocotroni cu detașamentul lui s-a întărit la Mănăstirea Nucetul.¹⁶ Totodată, Ipsilanti a ordonat și fortificarea orașului, împlinind promisiunea făcută anterior țarului. În acest scop „*s-au apucat a destupa șanțurile*

¹⁰ C. D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, Craiova 1874, p. 12 ; v. și Gh. Georgescu-Buzău, o. c., p. 22 ; Dan Berindei și Traian Mutașcu, *Aspecte militare ale răscoalei populare de la 1821*, Ed. Militară, p. 9 ; Andrei Oțetea, *Caracterul mișcării conduse de Tudor Vladimirescu*, în „*Studii*“, nr. 4 1967, p. 675.

¹¹ *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821*, 1959, vol. I, p. 408 (în continuare vor apărea numai sub denumirea : *Documente*).

¹² *Idem*, vol. II, p. 57.

¹³ *Documente*, vol. IV, p. 154—155.

¹⁴ *Documente*, vol. IV, p. 248—249.

¹⁵ *Idem*, vol. IV, p. 186—187.

¹⁶ *Documente*, vol. V, p. 305.

ce sînt în jurul *Tîrgoviștei*“, rechiziționînd pentru lucrări oameni din județele Dimbovița, Muscel, Prahova și Săcuieni.¹⁷

În cadrul măsurilor organizatorice a creat un consiliu de război, format din frații săi Nicolae și Gheorghe, Gh. Lasanis comandantul orașului, generalul Gherasie Orfanos ș.a.¹⁸; a alcătuit un „*batalion sacru*“, compus din „*juni luminați și plini de patriotism*“¹⁹, singurul corp disciplinat din întreaga sa armată.

Neavînd munitie „*au poruncit de s-au dezvelit Mitropolia ce era învîlîtă cu plumb*“, prin topirea acestuia obținîndu-se gloanțele necesare „*gephanelei [munitiei n.n.] oștirilor*“.²⁰

Sediul taberei generale și locuința comandantului suprem s-au fixat la casa lui Geartoglu, eterist înfocat, una din cele două scări ale imobilului fiind declarată scară sacră, accesibilă numai persoanelor cu rang princiar.²¹

Sperînd într-o ședere de durată în vechea capitală, Ipsilanti s-a gîndit să atragă aici pe mitropolit și o parte din boierii țării, în vederea alcătuirii unui guvern provizoriu, care să îngrijească de treburile țării și de nevoile armatei.²² Planul a fost zădărnicit de Tudor prin închiderea boierilor la Belvedere, unde îi ținea sub o strictă supraveghere.

Totuși, așezarea lui Ipsilanti la Tîrgoviște a redat orașului aspectul unui centru cu o febrilă activitate politică. Numeroase depeșe veneau sau plecau de aici, ducînd ordine sau aducînd știri prințului. Activitatea poștei aproape inexistentă pînă la 21 martie, cunoaște după această dată o bruscă înviorare.²³ În aprilie și mai, numărul ștafetelor din București și alte orașe ale țării crește neconținut, ca și al celor care plecau din Tîrgoviște.²⁴

Pentru români, mișcarea eteristă a rămas o mișcare străină, nu prin țelurile ei, care fără îndoială s-ar fi bucurat de sprijinul unanim al poporului, ci datorită lipsei de autoritate a conducătorului ei, ce le amîntea și de impopularea epocă fanariotă, dar mai ales datorită jafurilor săvîrșite. Tîrgoviște și regiunile apropiate au simțit, mai mult decît toate celelalte zone ale țării, efectele alegerii sale ca sediu al cartierului general eterist. Căpitani Iordache și Farmache, venind de

¹⁷ Al. Ciorănescu „*O însemnare românească despre Eterie*“ (Însemnarea aparține călugărului Gherasim de la Mănăstirea Vintilă-Vodă din Buzău) în „*Revista istorică*“, oct.-dec. 1934, p. 309. Faptul e relatat în *Documente*, vol. V., p. 306—307 și *Documente*, IV, p. 250. Referirile din urmă, pe un ton ironic, menționează ineficiența întăririlor pentru posibilitățile de asediu ale vremii.

¹⁸ *Documente*, V, p. 306.

¹⁹ *Documente*, IV, p. 250; Aricescu, *Istoria revoluțiunii române*, p. 204.

²⁰ *Documente*, vol. V, p. 78; *Documente*, IV, p. 250; *Documente*, II, p. 369. Actul nesăbuit al eteriștilor a contribuit mult la ruinarea celebrului monument.

²¹ *Documente*, V, p. 308; *Documente*, IV, p. 249—250; Aricescu, *Istoria*, p. 259.

²² Andrei Otetea, *Tudor Vladimirescu*. București 1945, p. 250.

²³ Emil Vîrtosu, 1921. *Date și fapte noi*. Cartea Românească, 1932, p. 49.

²⁴ *Ibidem*, p. 75—84.

la Craiova spre București, „din Găiești au abătut drumul la Tîrgoviște, unde arnăuțimea a jefuit tot ce a putut”²⁵, continuîndu-și apoi drumul spre destinație.

După stabilirea lui Ipsilanti aici, prădăciunile și jafurile au devenit fapt cotidian, fiind condamnate chiar de unii compatrioți ai prințului, profund îndurerăți de compromiterea, prin astfel de practici, a unei acțiuni de care-și legaseră atîtea speranțe. Neinițiați asupra țelurilor mișcării, arnăuții „care nici pe mai marele lor nu cunosteau” își făcuseră din jefuirea populației un crez, fălindu-se chiar cu el. Lezați în avutul și tihna vieții lor, localnicii veneau să se plîngă prințului, dar plecau blestemînd, deoarece acesta, în loc să oprească abuzurile, căuta să-i scuze pe făptași, pe motiv că „sînt oștași tineri și deci nedeprinși cu disciplina”.²⁶

Pentru a-și salva viața, mulți orășeni au fugit spre locuri mai ferite. Chiar unele familii de greci nu se simțeau în siguranță, grăbindu-se să fie cît mai departe de arnăuții prințului.²⁷

Spre a liniști spiritele, profund nemulțumite de comportarea arnăuților săi, Alexandru Ipsilanti dă, la 19 aprilie, din Tîrgoviște, o proclamație²⁸ către locuitorii Țării Românești „fii nobili ai Daciei”. Ajuns în părțile „capitalei dacice”, spunea el, era nerăbdător să treacă pe pămîntul patriei sale iubite. Proclamația, puternic influențată de ideile democratice ale Revoluției burgheze din Franța, prezenta viitorul țării noastre într-o lumină deosebit de promițătoare.

Dar între vorbele și faptele acestei căpetenii eteriste n-a fost nici-odată o concordanță. Fanaticul patriot, gata oricînd să-și dăruiască, în vorbe, viața pentru libertatea țării, și-o păzea cu mare grijă, ocolind o întîlnire directă cu inamicul, justificînd observația lui Laurençon că nu și-ar fi pierdut brațul pentru vitejie. Și la Tîrgoviște, temîndu-se de asasinat din partea vreunui arnăut nedisciplinat, trăia izolat de trupă, stînd cu ferestrele astupate la locuință sau dormind deseori pe la viile din jurul orașului.²⁹

Deși, prin legile ostășești erau interzise furtul și beția³⁰, timpul cît orașul a fost sediul carterului general, jafurile și prădăciunile n-au încetat. În vreme ce prințul și anturajul său intim se delectau, organizînd seară de seară baluri și petreceri, mese pompoase, spectacole sau concerte, arnăuții, la rîndu-le, jefuind sate și orașe, o duceau într-o permanentă beție, „din cauza abundenței vinului în aceste locuri”.³¹

Indepărtînd de lîngă sine comandanți cu oarecare pregătire militară ca Duca, Colocotroni sau Farmache, care stăruiau să-i întîmînc pe

²⁵ Documente, V, p. 61.

²⁶ Idem, p. 78.

²⁷ Documente, II, p. 42; Documente, V, p. 307; Aricescu, Acte, p. 153—154.

²⁸ Documente, II, p. 82—84; Aricescu, Acte, p. 154.

²⁹ Aricescu, Istoria, p. 260.

³⁰ Aricescu, Acte justificative, p. 141.

³¹ Documente, V, p. 308.

turci la trecerea Dunării, amintindu-i mereu de o îndatorire la care, dată fiind poziția Rusiei, pentru moment renunțase, Ipsilante a încredințat isprăvnicia Tîrgoviștei lui Geartoglu „care administra patru județe“, și comanda trupelor de aici lui Caravia, care era tot atît de necunosător în cele militare „pe cit de perfecționat în cele mai infernale crime“. ³²

Îngăduind fiicelor sale să petreacă în compania lui Nicolae Ipsilanti, Geartoglu obținea de la acesta ordine de rechiziții ce-i îngăduiau să ridice cantități însemnate de cereale și turme întregi de vite, nu numai de la boieri, ci și de la țărani, chipurile pentru hrana ostașilor, dar cea mai mare parte erau trecute peste munți, aducînd zelosului ispravnic venituri apreciabile. Pagubele suferite de localnici au fost enorme: „Geartoglu a început — spune un izvor contemporan — să jupoaie populația satelor, aducînd vitele și alte produse la Tîrgoviște «cu vole și fără vole», făcîndu-se un nepovestit jaf, de se va pomeni în viitorul veac“. ³³

Și mai lipsit de scrupule, Caravia, la rîndul său, prăda și jefuia fără nici un fel de formă, știindu-se ocrotit de prinț care rămînea insensibil la plîngerile celor păgubiți. ³⁴

Jafurile eteriștilor au marcat o primă etapă a jertfelor făcute de tîrgovișteni în dramatica desfășurare a evenimentelor de la 1821.

Trecerea Dunării de către turci, sub comanda lui Chehaia Bey, a produs panică în tabăra de la Tîrgoviște. La rîndu-i, Tudor, eliberîndu-i pe boieri, voia să-i trimită sub pază spre fosta capitală, dar aceștia au reușit să fugă la Brașov, în timp ce conducătorul pandurilor se retrăgea către Oltenia, unde n-a mai apucat să ajungă, fiindcă la porunca lui Ipsilanti, dispus oricînd să arunce vina incompetenței sale pe scama altora, a fost prins de către Iordache Olimpiotul, la Golești, și adus sub mare pază la Tîrgoviște.

Dat pe mîna lui Caravia, Tudor a fost crunt chinuit. acesta sperînd să obțină de la el însemnate sume de bani. Relatînd faptul, Liprandi face dreapta observație a scopurilor urmărite de eteriști cînd îl schingiuiau pe conducătorul pandurilor: „Acest scelerat [e vorba de Caravia n.n.] a supus pe Tudor la tot felul de chinuri, numai pentru a

³² După Liprandi, Consiliul de război eterist ar fi trimis în secret o scrisoare de iertare țarului. Recunoscîndu-se vinovați, membrii săi erau dispuși să renunțe la acțiune, dacă li s-ar fi dat un mic district în Grecia, unde să-și trăiască restul zilelor în liniște (Documente, V, p. 306—307)

³³ Documente, V, p. 83; Aspecte similare dau și Cioranu și Voinescu, iar Liprandi arată că „pe scurt, un ținut care, dacă se respectă ordinea, poate să întrețină o armată enormă, a fost adus în cîteva săptămîni în situația nu numai de a nu putea aproviziona 16.000 oameni, ci și de a nu lăsa nimic pentru hrana proprie a țaranului“.

³⁴ Documente, IV, p. 250.

*afla astfel unde a ascuns banii, căci credea că are sume mari, iar descoperirea lor interesa pe toți, mai mult chiar decât toate acțiunile lui Tudor“.*³⁵

Dacă nu se știe încă sigur locul uciderii lui Tudor, mulțimea și diversitatea versiunilor ducând mai degrabă la o derută decât la o lămurire a problemei, sigur rămîne faptul că odiosul asasinat ordonat de Ipsilanti a fost săvîrșit de către ucigașul Caravia.

Alt fapt ce nu îngăduie dubiu e acela că Tudor a fost ucis la Tîrgoviște, că osemintele lui odihnesc în țărîna orașului martir, amestecîndu-se cu acelea ale strălucitelor înaintași. I-a fost hărăzit orașului să primească și această jertfă scumpă, ce va constitui totuși prețul unei izbînzii și anume sfîrșitul unei epoci de suferință și umilire și zorile unei noi ere de luptă și înălțare.

Cu uciderea lui Tudor, cartea mișcării de la 1821 fusese jucată, și eșecul Eteriei era de neînlăturat. Cu toate acestea Tîrgoviștea va rămîne încă prinsă în hora evenimentelor.

După un scurt popas la București, Chehaia Bey s-a îndreptat spre Tîrgoviște, unde se afla încă Ipsilanti, înfrîngînd cu ușurință tentativa de rezistență de la Cornățel și Mînăstirea Nucetul.³⁶

Auzind de înfrîngere, Ipsilanti, care părăsise orașul și rătăcea prin împrejurimi dezorientat și fără intenția de a-și măsura forțele cu inamicul, s-a grăbit să pornească către Pitești pentru a-și asigura viața.

La rîndul său Chehaia Bey venea la Tîrgoviște cu gînduri vrăjmașe, fapt mărturisit de măsură luată încă înainte de a intra în oraș, trimițînd „*știre starostii de sudii austricești de acolo, ca să strîngă pe toți sudii lîngă conacul său, pentru a nu li se întîmpla vreo primejdie*“.³⁷ Turcii au respectat pe puținii supuși crăiești rămași în oraș, restul găsind că e mai sănătos să-l evite. Pomelnicul bisericii Tîrgului confirmă cele de mai sus: „*Acesta este domnu Alexe, sudit chesaricesc, carele, cu corajul său au stătut ca un consulat cînd au venit turcii să gonească pe greci din țară fiind leat 1821, și cînd au venit aici la Tîrgoviște i-au întîmpinat cu cele trebuincioase și, imblînzindu-i cu cuvinte bune, au potolit pornirea și gîndul lor cel rău ce-l aveau asupra acestui oraș ca să-l prăpădească*“³⁸.

Sosirea turcilor în oraș a avut loc la 29 mai, „*duminică pe la prînz*“³⁹. Aici Chehaia Bey a primit și închinarea cămînarului Sava care, venind de la București și dorind a obține clementa turcilor, și-a

³⁵ *Documente*, p. 300.

³⁶ *Documente*, II, p. 258. De la Cornățel, Duca a fugit, de frică (*Documente*, V, p. 310).

³⁷ *Documente*, V, p. 89.

³⁸ *Pomelnicul bisericii Tîrgului alcătuit la leat 1823 de Ioniță Tănăsescu*, p. 28, publicat de noi în „*Glasul bisericii*“, anul XXV, nr. 1—2 ian., febr. 1966, p. 89.

³⁹ Virgil Drăghiceanu, *Călăuza monumentelor istorice din județul Dimbovița*, p. 13.

unit forțele cu ale lor și împreună s-au pornit după pradă, urmărindu-i pe fugari pînă în virful muntelui.⁴⁰

De spaima turcilor, mulți orășeni se adăpostiseră în Mănăstirea Viforita din apropiere. Aflind aceasta, turcii, care veniseră „spre izgonirea apostatilor, au călcat și schitul Viforita, jefuind tot ce au găsit”.⁴¹

Lăsînd la Tirgoviște „un beslega cu neferi”, Chchaia Bey s-a întors la București. Retragerea sa încheia dramatica participare a Tirgoviștei la evenimentele din anul 1821.

Mormîntul neștiut al lui Tudor leagă numele orașului de țelurile înalte ale mișcării conduse de el, dezvoltînd în continuare tradiția locală de luptă contra împilării naționale și pentru dreptatea-socială, mereu evocată de ruinele fostei reședințe domnești.

Mișcarea pandurilor și falnicul ei conducător au rămas scumpe tirgoviștenilor și nu greșim afirmînd că duhul ei, alături de amintirile unor vremuri de justificată mîndrie pentru noi, a creat climatul propice ridicării, tocmai de aici, a primilor poeți ai renașterii naționale, Văcărești, Cirlova, Eliade, Gr. Alexandrescu, care prin versul lor însuflețitor vor pregăti conștiințele, mobilizînd întregul popor la lupta pentru împlinirea marilor idealuri care fac din secolul al XIX-lea un secol al izbînzilor românești.

⁴⁰ *Documente*, V, p. 102 și Ciorănescu, *o.c.*, p. 310. Incursiunea turcilor și a ostașilor lui Sava pînă spre munte se păstrează și în toponimia locală. În satul Runcu din nordul județului există Poiana Băjenii, care și-a luat numele de la fugarii urmăriți și tăiați aici de turci.

⁴¹ Victor Brătulescu, *Bisericile și casa sanatorială de la Viforita*, în „Glasul bisericii”, nr. 3—4, martie-aprilie 1963, p. 284 (însemnare pe o cazanie tipărită la București în 1782), *Documente*, IV, p. 276 și 400. Profanînd lăcașul, turcii au ucis pe preot în fața altarului, iar pe maici le-au necinstit în biserică.